

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВІРНОЇ ПРАВОЗДАТНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Право укласти міжнародні договори з іншими суб'єктами міжнародного права є одним із складових елементів правосуб'єктності міжнародних економічних організацій. Вважається, що без самостійного права на укладення міжнародних договорів існування суб'єкта міжнародного права неможливе. На сьогоднішній день суб'єктами права міжнародних договорів є держави, нації, що борються за самовизначення, та міжнародні організації. Хоча, необхідно відзначити, що суб'єктами права міжнародних договорів в давнину виступали ще міста, союзи держав і міст, інколи релігійні організації та окремі особи.

Право укласти міжнародні договори тісно пов'язане з міжнародною правосуб'єктністю і навіть вважається її найважливішим елементом.

Наявність міжнародної правосуб'єктності у спеціалізованих установах можна довести, виходячи з тлумачення їх установчого договору та аналізу щодо відповідності нормам та принципам міжнародного права. Установчі договори спеціалізованих установ ООН та інші міжнародно-правові акти закріплюють цілу низку міжнародних прав та обов'язків.

Перш за все, це право укласти міжнародні угоди, які за своєю природою є міжнародними договорами, тобто встановлюють міжнародні права та обов'язки для сторін. Сам факт укладення таких міжнародних договорів свідчить про те, що спеціалізовані установи ООН беруть участь у створенні норм міжнародного права (ст. 57 та 63 Статуту ООН, ст. 39 Конвенції про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН 1947 р.) [3, с. 279].

Першим міжнародним договором, котрий уклала міжнародна організація, вважають угоду між Міжнародним бюро мір і ваг та Францією від 4 жовтня 1875 р. Даним документом регулювалося перебування органів організації в Парижі. Довший час ця угода була єдиною, доки не були укладені угоди Ліги Націй. Згідно цієї угоди уряд держави визнавав організацію «міжнародною особою», наділеною необхідною для здійснення її цілей правоздатністю [4, с. 86].

В сучасному міжнародному праві єдиним міжнародним актом, що стосується договірної правоздатності міжнародних організацій, є Віденська конвенція про право міжнародних договорів між державами та міжнародними організаціями чи між міжнародними організаціями.

У Преамбулі Віденської конвенції 1986 р. [1] встановлено, що договірна правоздатність міжнародних організацій має функціональний характер: «Міжнародна організація володіє такою правоздатністю укладати договори, яка необхідна для виконання її функцій і досягнення її цілей». Це означає, що міжнародні організації мають право укласти угоди з відносно

вузького кола питань і в межах їхньої компетенції, що визначається статутами цих організацій.

Віденська конвенція 1986 р. регулює порядок укладення міжнародних договорів й їх вступ в силу, дотримання договорів, їх застосування і тлумачення, вплив договорів на треті держави чи організації, внесення поправок та змін до договорів, умови недійсності договорів, порядок припинення та призупинення їх дії, призначення депозитарію, внесення виправлень, порядок реєстрації. До Конвенції також додано Додаток «процедури арбітражу і примирення», який закріплює порядок утворення третейського суду чи погоджувальної комісії та їх функціонування.

При укладенні міжнародного договору виникає питання, чи володіє дана міжнародна організація договірною правоздатністю, і якщо так, то в якому обсязі. В науці міжнародного права існують різні погляди на це питання. Наприклад, О.О. Шибаєва і М. Поточний вважають, що питання об'єму договірної правоздатності міжнародних організацій вирішується щодо кожної організації окремо [5, с. 69].

Як вже згадувалося, основним джерелом договірної правоздатності міжнародних організацій є їхні установчі акти. Окрім того джерелами можуть бути угоди, укладені міжнародними організаціями, резолюції органів міжнародних організацій за умови відповідності вказаних документів положенням статуту.

Договірна практика міжнародних організацій свідчить, що вони нерідко вносять зміни в правила, що регулюють правоздатність цих організацій, і договірної в тому числі, шляхом застосування нової практики, в якості суб'єкта міжнародного права, володіючи нормотворчою ініціативою.

В сучасному міжнародному праві діє багато міжнародних актів, котрі були укладені міжнародними організаціями з державами чи між собою. А це засвідчує, що міжнародні організації володіють власною, хоча й не суверенною волею в її юридичному розумінні, котру міжнародна організація втілює в міжнародно-правовому акті. Отже, договірна правоздатність спеціалізованих установ є однією із ознак їхньої правосуб'єктності. Ця самостійна воля міжнародних організацій є, зазвичай, результатом узгодження волі держав-членів, але в жодному випадку не їх злиття, котре б означало наддержавність міжнародної організації. Воля міжнародної організації існує паралельно з волею її держав-членів і знаходить свій вияв у діяльності міжнародної організації та її органів. Зміст та обсяг волі організації завжди залежить від її членів, тобто держав. На думку Я.М. Вільчак, обсяг договірної правоздатності міжнародної організації прямо пов'язаний з її правосуб'єктністю [2, с. 63].

Таким чином, існування стількох різних точок зору на договірну правоздатність міжнародних економічних організацій свідчить про складність даної проблеми. І все ж у всіх концепціях є одне спільне – право укладати договори повинно співвідноситись чи прямо впливати із «правил» міжнародної організації. Тому, на нашу думку, договірна правоздатність міжнародних економічних організацій має виключно функціональний характер, обумовлений установчим актом та цілями кожної організації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів між державами та міжнародними організаціями чи між міжнародними організаціями від 21 березня 1986 року. // Режим доступу: [Електронний ресурс]: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_a04

2. Вільчак Я. М. Договірна правоздатність сучасних міжнародних організацій / Я. М. Вільчак // Молодь у юридичній науці : зб. тез наук. доповідей Міжнародної наук. конф. молодих вчених [«Треті осінні юридичні читання»], (м. Хмельницький, 5 листопада 2004 р.). – Хмельницький : Вид-во ХУУП, 2004. – С. 62-63.

3. Грабинський М.І. Сучасний погляд на суб'єктів міжнародних економічних правовідносин // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – №4. – С. 277-281.

4. Ільницька У. Особливості міжнародно-правової суб'єктності неурядових організацій / У.Ільницька // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2012. – Випуск 24. – С. 84-91.

5. Шibaева Е. А. Право международных организаций: Вопросы теории / Шibaева Е. А. – М. : Международные отношения, 1986. – 160 с.

УДК 327 : 341

Кравчук Н. Я.

*д.е.н., доцент кафедри міжнародного права,
міжнародних відносин та дипломатії*

Тернопільський національний економічний університет

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ РИЗИКІВ

На початку ХХІ століття людство стало свідком глобальних тектонічних зрушень у геополітичній і геоекономічній площинах, що призвели до загострення різного роду ризиків і загроз у глобальних масштабах, які позначилися на динаміці міжнародних відносин та актуалізували питання формування нового світового порядку. Ці зрушення характеризуються системною трансформацією економічної, політичної, соціокультурної і, загалом, міжцивілізаційної взаємодії (рис. 1).

Упродовж останніх десятиліть відбулися знакові події, що призвели до накопичення величезної кількості проблем, ризиків і загроз, які нині вкладаються у концепт проблематики «спільне майбутнє у фрагментованому світі» (саме так звучала цьогорічна тема економічного форуму в Давосі [1]). Відтак закономірно постає питання: яке воно, спільне майбутнє? І які виклики потрібно подолати у контексті формування нового світового порядку?